سوپای عێراق هەزاران ئێزدی ناچار بە هەڵاتن دەکات… ئینگە ڕۆگ و. لە ئەڵمانییەوە: هیوا ناسیح

(ئینگە ڕۆگ ژنە رۆژنامەنوسی ناودار لە فرایبورگ – ئەڵمانیا لە دایکبووە، کۆمەڵناسی و مێژوو ئیتنۆلۆجی خوێندوە، ئەو یەکێکە لە رۆژنامەنوسە ناسراوەکانی رۆژنامەی بەناوبانگی (NZZ) ی سویسری, زیاتر لە بیست ساڵە بەردەوام ڕاپۆرت و وتار لە سەر ناوچە گەرم و قەیراناوییەکانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست دەنوسێت بەتایبەت عێراق و تورکیا و سوریا و ئێران. کتێبکی لەسەر تورکیا هەیە بە ناوی (تورکیا گەلە تەواونەکراوەکە، خەونەکەی ئەردۆگان بۆ ئیمبراتۆریەتی عوسمانی).)

هاوکات لەگەڵ هێرشی تورکیادا بۆ سەر گەریللاکانی پارتی کرێکاران لە باکوری عێراق سوپای عێراقیش هێرشێکی بۆ سەر میلیشیا ئێزدییەکان لە ناوچەی شەنگال دەستپێکرد. زۆر لە ئێزدییەکان گومانییان هەیە کە بەغدا بە فشاری تورکیا کاری وا بکات.

ئێستا جارێکی تریش کەوتنەوە هەڵاتن. هەزاران کەس لە کەمینەی ئاینیی ئێزیدییەکان لە رۆژانی ڕابردوودا بەرەو دەرەوەی ناوچەکانی دەوروبەری شەنگالی باکوری عێراق هەڵاتون، بەڵام شەپۆلی ئاوارەبوونی ئەمجارە بە هۆی ئیسلامە توندڕەوەکانی داعشەوە نەبووە، کەوا پێش هەشت ساڵ تاوانی گەورەیان دژ بەم کەمینەیە پیادە کرد، بەڵکو بە هۆی سوپای عێراقەوە ڕوویداوە.

بە ئۆتۆمبیلی زرێپۆش و تۆپی قورسەوە یەکەکانی سوپای عێراق سەرەتای هەفتەی پێشوو پێشڕەوییان بۆ گوندەکانی دەوروبەری شەنگال لە ڕۆژئاوای موسڵ کرد. هەڵمەتەکە بۆ سەر یەکەکانی پاراستنی ئێزیدییەکانە، کە میلیشیایەکی ناوچەیی ئێزدین، کەوا ناوچەیەکیان لە سنوری نێوان سوریا و عێراق لەژێر کۆنترۆڵدایە. ئەو میلیشیایەی کە بە کوردی و بە کورتی ناوەکەیان یەبەشە ناسراوە، ساڵی ٢٠١٤ پاش گەورەتاوانەکانی لەلایەن داعشەوە دژیان کرا دروست بوونە.

نزیکبوون لە پارتی کرێکارانەوە وەک بیانویەک

سوپای عێراق داوا دەکات کە یەبەشە خاڵەکانی کۆنترۆڵ ڕادەست بکات

و لە ناوچەکە بکشێتەوە. ئەوان دەڵێن ڕێگە نادەن کە جێپێ بە سەروەرێتی عێراق لێژ بکرێت، ئەمە لێدوانی سەرکردەی سوپاکەیە. بەڵام لە نەستی زۆر لە ئێزدییەکاندا ئەو بەسەرهاتە دەزرنگێتەوە، کەوا سوپای عێراق و هەروەها هێزی پێشمەرگەی هەرێمەکە لە هاوینی ٢٠١٤ دا هەڵاتن و ئێزدییەکانیان بێ پارێزگاری بۆ جیهادییەکان بەجێهێشت.
لەوکاتەدا تەنها هێزێک، کە بە خێرایی گەیشتنە جێ بۆ هاوکاریی ئەوان، گەریلاکانی پارتی کرێکارانی تورکیا پێکاکا و هێزەکانی نزیکی ئەوان بوون لە ناوچە هاوسنورییەکانی سوریا، کە ناویان هێزەکانی پاراستنی گەل (یەپەگە)یە. ئەوان دواتر ڕاهێنانیان بە شەڕڤانە کوڕ و کچەکانی ناوچەی سنجار کرد. لای کەمی لە ڕووی سیاسی و ئایدۆلۆژییەوە پەیوەندییەکی نزیک لە نێوانیاندایە.
زۆر لە ئێزدییەکان و چاودێران ڕایان وایە کە ئەو پاساوە تەنها مەهانەیە. ئەوان باوەڕیان وایە کە حکومەتی ناوەندی بەغدا لە ژێر فشاری تورکیادایە. ئەنقەرە ئەو گروپانە بە تیرۆریست دەناسێنێت، کە وا لە پارتی کرێکارانەوە نزیکن. زۆر جاران تورکیا هێرشی کردووەتە سەر ناوچەی دەوروبەری شەنگالی بە درۆن و بەرپرسی باڵای هێزەکانی ئێزدی کوشتوە، کەوا پێش هەشت ساڵ دژی داعش جەنگاون و ژیانی هەزاران ئێزدییان ئەوکات لە مەرگ رزگار کردوە.

کوردەکان دژ بە کوردەکان

هێرشی سوپای عێراق بۆ سەر میلیشیا ئێزدییەکان هاوکاتە لەگەڵ هێرشی سوپای تورکیا بۆ سەر پێگەکانی پارتی کرێکاران لە باکوری عێراقدا. لە ١٨ی نیساندا هێزە کۆماندۆکانی تورکیا لە سنورە درێژە سەدان کیلۆمەترێکەی نێوان زاب و سێگۆشەی سنوریی تورکیا، عێراق و ئێرانەوە هاتنە ناوەوە. هاوکات فڕۆکە شەڕکەرەکانی جێت و درۆنەکانی تورکیا دەستیان بە بۆمبارانکردنی ناوچەکە کرد. لە ناوچەی شاخەکانی قەندیل کە پارتی کرێکاران بارەگای سەرەکیان تێدا داناوە، کە ناوچەیەکی سەختە و دەیانساڵە بووتە ناوچەیەکی گرنگ بۆ کشانەوەی هێزەکانی پارتی کرێکاران.
پاش ئەوەی سوپای تورکیا لە رابردوودا سەرکەوتوو بوون لە وەدەرنانی هێزەکانی پارتی کرێکاران لە نێو تورکیادا، ئێستا مەبەستیانە ناوچەکانی سوریا و عێراقیش لەوانەی پێیان دەڵێن (تیرۆریستەکان) پاکبکرێنەوە.

هەرچەندە حکومەتی عێراق هێرشەکەی لە قاودواوە، بەڵام سەرۆکی تورکیا ئەردۆگان سوپاسی خۆی بۆ هەر یەکە لە بەغدا و هەروەها

حکومەتی هەرێمی کوردەکان دەربڕی بۆ (هاوکاریی نزیک)یان لەگەڵیاندا. ئەردۆگان دەتوانێت لە هاوکاریی چالاکانەی پارتی دیموکراتی کوردستان و خێزانی بارزانی بەهرەمەند بێت، کە ناوچەکەی نزیک سنوری تورکیایان لە ژێر کۆنترۆڵدایە. پارتی دیموکرات داڵدەی دەیان بنکەی سەربازی سوپای تورکیای داوە. لە کاتێکدا سەربازانی تورکیا لە شەڕێکی سەختدان لە گەڵ چەکدارانی پارتی کرێکاراندا، پێشمەرگەکانی پارتی دیموکراتی کوردستان لە کاردان، بۆ ئەوەی ڕێگەی ئەگەری هەڵاتنی ئەوان ببڕن.

دوو کەسی ئەوروپی دەسگیرکراون

ناوچەی شەنگال و دەوروبەری بە هۆی نزیکی لە سنوری سوریاوە ناوچەیەکی ستراتیژییە لە شەڕی دژ بە پارتی کرێکاراندا. هەر کەس ئەوێ کۆنترۆڵ بکات، ڕێگای هاتووچۆ و کۆمەکی ئەوان دەبڕێت. پێش چەندان ساڵ ئەردۆگان ڕایگەیاند، کە ڕێگا نادات لە شەنگالدا قەندیلی دووەم دروست ببێت. هاوتەریب لەگەڵ هێرشی تورکیادا هێزەکانی حکومەتی عێراقیش لە ١٨ی ئەیپریلدا دژ بە میلیشیاکانی شەنگال و دەوروبەری پێشرەوییان کرد.

لە میانەی بەڕێوەچوونی ئۆپەراسیۆنەکەدا سەربازە عێراقییەکان دوو چالاکوانی بیانییان دەسگیر کرد، ئەوان هاوڵاتی ئەڵمانی مارلین فۆریستەر و سلۆڤینی ماتیچ کەڤجیجن، هەردوو وەک دوو ڕۆژنامەنوسی ئازاد کاردەکەن. ئێستا هەردوکیان لە زیندانێکی بەغدادان، چییان بەسەر دێت، جارێ ڕوون نییە.

جگە لە بەغداد حکومەتی هەرێمی کوردیش، لە پێشدا پارتی دیموکراتی کوردستان ناوچەکە بە جێنفوزی خۆی دەزانێت. لە ئۆکتۆبەری ٢٠٢٠ دا ئەوان ڕێککەوتن لەسەر بەڕێوبردنێکی هاوبەش بۆ ناوچەکە. لە پاڵ ئاوەدانکردنەوەی ناوچەکەدا باسی کشانەوەی پارتی کرێکارانیان لە ناوچەکە و میلیشاکانی ئەوێ کرد، بەڵام ئەمە جێبەجێ نەکرا. لە بری ئەمە لە ئێستادا ناوچەکە لە لایەن سوپای عێراق، پۆلیسی فیدراڵی عێراقی، پێشمەرگەکانی پارتی دیموکرات، میلیشیاکانی نزیک لە ئێران و هەروەها میلیشیاکانی ئێزدی وەک یەبەشە کۆنترۆڵی ناوچەکەیان کردوە.

ئێزدییەکان داوای پارێزگاریی لە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی دەکەن

هەموو لایەک ئێزدییەکانیان بەسەرباز کردوە. بەڵام بۆ ئاسایشی ناوچەکە هاوکار نین. ئەم رەوشە لاوازبوون و دابەشبوونی نێوان ئێزدییەکانی زیاتر لێکەوتێتەوە، ئەمەش ئەگەری ئەنجامدانی کۆمەڵکوژیی بەرامبەریان لەلایەن داعشەوە زیاتر دەکات. ئیسلامییە

توندڕەوەکان ساڵی ٢٠١٤ هەزاران پیاوی ئێزدییان قەتڵوعام کرد و هەزاران لە ژنان و کچانی ئەوانیان ڕفاند و کرد بە کەنیزەک و سەبایا و دەسدرێژیان کردنە سەر.
ڕێکخراوە خێرخوازییەکان و نەتەوەیەکگرتووەکان میلیۆنان دۆلاریان سەرف کردوە، تا ڕزگاربووە ئێزیدییەکان بگڕێنەوە بۆ جێوڕێی خۆیان.
بەڵام بە هۆی ناسەقامگیریی رەوشی ئاسایشەوە تا ئەمرۆش زۆربەیان لە کوردستان ئاوارەن. بە هەزارانیشیان بەرەو ئەوروپا هەڵاتوون.
هەڵگری خەڵاتی نۆبڵی ئاشتی و ڕزگاربووی کۆمەڵکوژییەکان نادیە موراد دوای گرژییەکانی ئەمجارە داوای کۆمەک لە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی دەکات، کە کێشەکە چارەسەر بکەن و دانیشتوانی سیڤیل بپارێزن. لە ئەوروپا و وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاوە هیچ ئیرادەیەکی سیاسی بەدی ناکرێت، کە خۆیان تێکەڵ بە کێشە ئاڵۆزەکە بکەن. دیارە تا رەوشەکەش ئاوا بمێنێتەوە، ئێزدییەکان وەک تۆپێکی یاریی لە نێوان دەستەڵات بەدەستانی ناوچەکە و هەڕەشەکانی ئەنقەرەدا دەمێننەوە.

سەرچاوە: ڕۆژنامە و سایتی نۆیە تسویرخە تسایتونگی سویسری (NZZ).

https://www.nzz.ch/international/irak-armeeoffensive-zwingt-tausende-jesiden-erneut-in-die-flucht-ld.1682212?fbclid=IwAR0Fxz21BJ7t1bUscrKzpTrAqHcQyxYHTThQGvkw2FT39lTFgTRYVpgBAaM